Groenvisie Wierden 2025 - 2033

GEMEENTE WIERDEN

Inhoud

1 Inleiding 2

Aanleiding 2

Doelstelling 2

Kaders en afbakening 2

Leeswijzer 3

2 Totstandkoming van deze visie 4

Uitkomsten enquête 4

3 Visie op het openbaar groen 6

Visie op het openbaar groen 6

Pijlers onder de visie 6

Klimaatadaptie en Gezondheid 7

Biodiversiteit en Groenblauwe structuur ..10

Identiteit en Uitstraling 13

Sociaal en Samen 15

4 Specifiek beleid 18

Behoud van bomen 18

Honden(uitlaat)beleid 18

5. Randvoorwaarden 19

Sturen op de leefomgeving 19

Beleid 19

Organisatie 19

Bijlagen 20

Bijlage 1 Beleidskaders 20

Bijlage 2 Kansenkaarten 23

1 Inleiding

Aanleiding

De gemeente Wierden is geliefd om het groene karakter. Het openbaar groen speelt hierbij een belangrijke rol. Er zijn verschillende redenen om hier beleid voor op te zetten.

Uitwerking andere visies en kaders

In de Toekomstvisie staat dat Wierden een groene gemeente wil zijn. Ook in ander beleid, zoals het Programma Klimaatadaptatie, Speelruimtebeleid en de Visie Sport en Bewegen, zijn ambities en opgaven voor het groen opgenomen (zie bijlage 1). Dit is nu vertaald en concreet gemaakt.

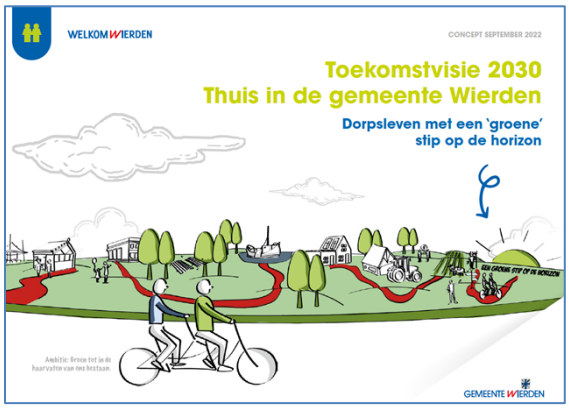

Ontwikkelingen

Om ons heen zien we veel veranderingen plaatsvinden. Denk hierbij aan klimaat, biodiversiteit maar ook de participatiebehoefte. Daarnaast vinden er momenteel geen structurele vervangingen plaats in het openbaar groen en raakt het openbaar groen verouderd. Hierdoor sluit het groen niet meer aan bij de veranderende vraag van inwoners en bestuur.

Doelstelling

Een visie op het groen voor gemeente Wierden, waarmee voorwaarden worden gecreëerd voor een toekomstbestendige groene openbare ruimte.

Kaders en afbakening

De Groenvisie beschrijft op hoofdlijnen een visie op het groen en is uitgewerkt in een aantal pijlers. De Groenvisie geeft richting voor een aantal scenario's, die wat zeggen over de snelheid en mate waarin de ambities worden gerealiseerd. Dit wordt vertaald in financiële consequenties en een meerjarenraming.

Deze visie geeft richting voor de verdere uitwerking in het Uitvoeringsplan, en uiteindelijk ook in het integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR) en het groenbeheerplan.

De Groenvisie bevat daarnaast beleidsuitgangspunten en uitgangspunten voor het Uitvoeringsplan.

Scope

De Groenvisie gaat over de groene openbare ruimte die door de gemeente Wierden beheerd wordt. Het gaat hierbij om alle groene elementen (bomen, heesters, grassen, cultuurlijke beplantingen, etc.).

Het gaat niet over:

- Particulier groen; er staan wel enkele uitgangspunten in voor de gemeente, bijvoorbeeld over de stimulering van vergroening.
- Keuzes over beheerniveaus: dit zit in het IBOR.
- Bermen, sloten, wegbeplantingen en bomen buiten de bebouwde kom. Er is wel aandacht voor de verbindingen tussen binnen en buiten de bebouwde kom.

De looptijd van deze visie is 8 jaar. Na 4 jaar wordt de visie geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Het openbaar groen in Wierden

Het openbaar groen binnen de bebouwde kom bestaat uit bomen, bermen, grasvelden, beplanting, hagen, speelplekken, begraafplaatsen en water.

De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor het onderhoud van dit groen.

In onderstaande grafieken is te zien waar het groen uit bestaat.

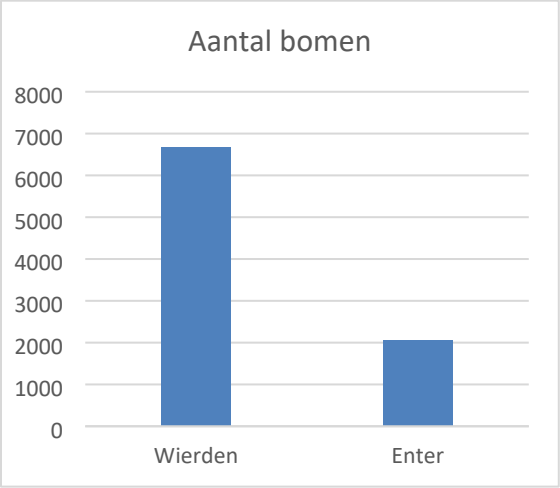

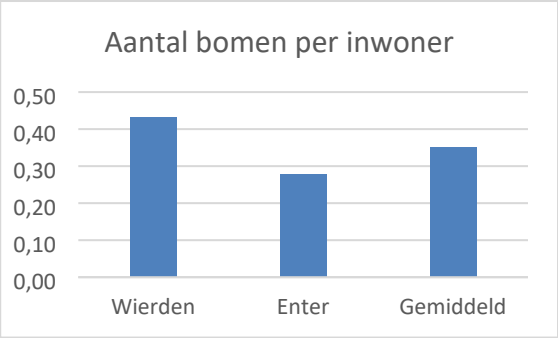

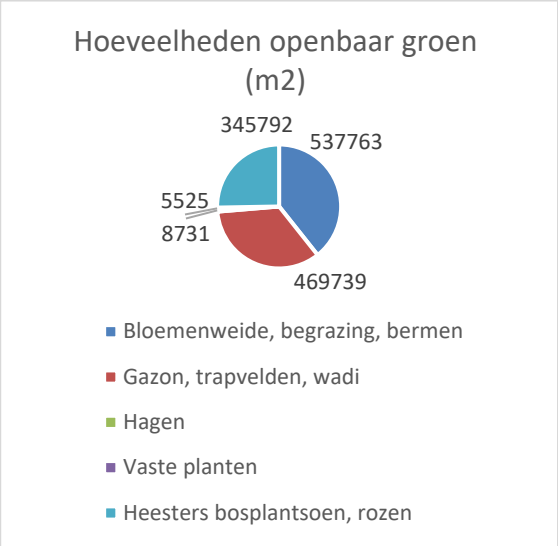

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat de totstandkoming van deze visie beschreven. In hoofdstuk 3 zijn de pijlers uitgewerkt. Met daarbij per pijler de ambitie, de doelstellingen en speerpunten. In hoofdstuk 4 staan specifieke beleidsuitgangspunten voor bomen en honden Hoofdstuk 5 gaat in op de randvoorwaarden om de Groenvisie tot een succes te maken.

2 Totstandkoming van deze visie

Voor de totstandkoming van de Toekomstvisie Wierden is een uitgebreid participatietraject gevolgd. Voor de Groenvisie is die input meegenomen. Ook zijn andere beleidskaders meegenomen in deze Groenvisie, zodat het op elkaar aansluit.

Daarnaast is er een digitale vragenlijst uitgezet. Hierop hebben ruim bijna 700 bewoners gereageerd. Deze vragenlijst is grotendeels hetzelfde als eerdere vragenlijsten, waardoor ook een trendanalyse mogelijk werd.

Bij de inhoudelijke totstandkoming van de Groenvisie zijn medewerkers van verschillende beleidsterreinen bij de gemeente betrokken. Het concept is gedeeld tijdens een inloopbijeenkomst.

De gemeenteraad is aan het begin van het traject op 22 april 2024 meegenomen tijdens een ‘Open huis’ sessie.

Op de concept Groenvisie is inspraak mogelijk geweest.

Uitkomsten enquête

In mei 2024 hebben we onder inwoners een enquête gehouden over de beleving van de openbare ruimte, met in het bijzonder een focus op het openbaar groen. In 2017 hebben we een vergelijkbare enquête uitgevoerd. Toen reageerden ca. 170 inwoners, nu ca. 700.

Hieronder een aantal uitkomsten.

Hoeveelheid openbaar groen
Veel Wierdenaren vinden dat we veel openbaar groen hebben. In Enter vinden de mensen dat er niet veel en niet weinig openbaar groen is. Dat komt overeen met onze cijfers.

Beleving van groen
De beleving van groen is ook gestegen, in 2017 vond 78% dat groen de straat mooi en aantrekkelijk maakt. In 2024 is dat gestegen tot bijna 85%.

Algemene waardering
De meeste mensen wandelen graag in het openbaar groen (74%). De openbare ruimte wordt met een 6,7 gewaardeerd. In Enter is dat een 6,4. Het meer voorkomende cijfer wat gegeven wordt is het cijfer 8.

Netheid en onderhoud
Bewoners vinden dat het er minder opgeruimd uitziet dan in 2017, dat was 18% en dat is nu meer dan 27%. Vooral aan onkruid storen mensen zich. Het merendeel is echter tevreden. Zwerfvuil wordt minder storend ervaren (12%) en 42% vindt het zelfs niet echt een probleem.

Gemeentelijke verantwoordelijkheid
Veel bewoners (75%) geven aan dat ze belasting betalen en dat daarom de gemeente moet zorgdragen voor het schoonhouden van de omgeving. Eén op de vijf bewoners wil actief mee werken aan het schoonhouden.

Waardering van de dorpscentra
De centra worden hoog gewaardeerd in zowel Enter als Wierden en inwoners ervaren het "schoon en netjes".

Betrokkenheid bij biodiversiteit
Wat ons opvalt is de hoge betrokkenheid met biodiversiteit. Meer dan 50% vindt dat er meer aandacht voor biodiversiteit moet komen en minder dan 13% was het daar niet mee eens.

3 Visie op het openbaar groen

Visie op het openbaar groen

De kracht van Wierden is “Dorpsleven in het groen”. Het openbaar groen is hierbij erg belangrijk: het versterkt het unieke karakter van onze dorpen en bevordert het dorpsleven in het groen.

Een groene en aantrekkelijke inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de leefbaarheid en sociale binding in de dorpen. Mensen vinden het fijn om in een groene omgeving te wonen!

We gebruiken bomen en beplanting om straten en pleinen mooi aan te kleden.

Tot slot zien we het openbaar groen ook als belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendige gemeente: groen is nodig om klimaat adaptief te zijn en is belangrijk voor de biodiversiteit.

We koesteren daarom het openbaar groen en gaan er zorgvuldig mee om. We maken gebruik van de laatste kennis van richtlijnen voor borging van de handreiking ‘Groen in en om de stad’ (zie afbeelding op de volgende pagina).

Pijlers onder de visie

Het openbaar groen in Wierden moet zoveel mogelijk bijdragen aan de vier pijlers:

- **Klimaatadaptie en Gezondheid**
- **Biodiversiteit en Groenblauwe structuur**
- **Identiteit en Uitstraling**
- **Sociaal en Samen**

Deze pijlers vormen in het vervolg de uitwerking van de visie op het groen. Samen vormen ze een streefbeeld waar we naartoe kunnen werken. Het streefbeeld van de Groenvisie geeft ons richting en kaders voor de inrichting en het beheer, zeker als het gaat om het stellen van prioriteiten. Want: niet alles kan overal en altijd. Daarom brengen we in de Kansenkaarten (hoofdstuk 4) in beeld waar mogelijkheden liggen om actief te werken aan de pijlers.

Hieronder volgt per pijler:

- Een korte beschrijving: wat bedoelen we ermee?
- Achtergrondinformatie: wat is de situatie in Wierden?
- Visie, ambitie en doelstellingen: wat wil Wierden bereiken?
- Uitwerking van speerpunten

Figuur 1: Eén van de mooie groene plekken van Wierden

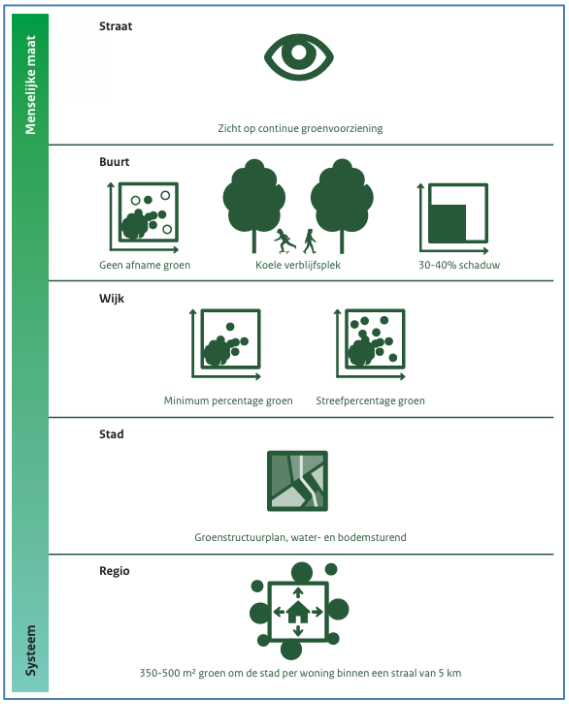

Figuur 2 Handreiking Groen in en om de stad: de belangrijkste manieren om hier op te kunnen sturen (Rijksoverheid)

Klimaatadaptie en Gezondheid

We zijn steeds meer afhankelijk van groen voor het opvangen van hevige buien en extreme hitte en droogte. Op warme dagen zorgen bomen voor schaduw, en tijdens buien houdt het groen water vast in de bodem. Grote volwassen bomen dragen in grote mate bij, maar ook andere beplantingselementen hebben een positief effect op de klimaatbestendigheid.

Groen is per definitie duurzaam en draagt bij aan het afvangen van fijnstof en het leveren van zuurstof. Het is daarnaast bekend dat wonen en werken in een groene omgeving leidt tot minder ziekteverzuim en stress en goed is voor onze gezondheid. We gebruiken het groen om in te spelen, sporten of wandelen. Kortom: groen verbetert de gezondheid.

Achtergrondinformatie

Klimaatadaptatie en gezondheid zijn twee belangrijke thema's en opgaven voor Wierden. Dit staat onder andere in de Toekomstvisie, de Visie Sport en Bewegen, het Speelruimtebeleidsplan en in het te ontwikkelen Water en Rioleringsplan. Het openbaar groen heeft hier een belangrijke rol. Uit de enquête is gebleken dat meer dan de helft van de respondenten weleens te maken heeft met wateroverlast en dat het groen – doordat het water kan vasthouden – een bijdrage kan leveren aan het tegengaan van deze overlast.

Visie en ambitie

De komende jaren zetten we in op het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte. We zorgen ervoor dat groen zo veel mogelijk bijdraagt aan het opvangen van hittestress en het voorkomen van wateroverlast en droogte. In bestaande en nieuwe buurten zorgen we voor voldoende groen en minder verstening. Dit groen zetten we daarnaast ook in voor gezonde lucht en het stimuleren van bewegen in het groen. Daarmee draagt het groen in de toekomst meer bij aan de gezondheid van onze inwoners.

Ambitie			
Het openbaar groen draagt bij aan een klimaat adaptieve en gezonde omgeving.			
Doelstellingen			
Groen draagt bij aan klimaat adaptatie.		Groen draagt bij aan gezondheid van de inwoners.	
Speerpunten			
Tegengaan hittestress	Water-opvang	Gezonde leef-omgeving	Stimuleren beweging

Uitwerking van de speerpunten

Tegengaan hittestress

Hittestress is een groeiend probleem. Zeker kwetsbare doelgroepen zoals ouderen en kinderen hebben hier last van. Daarom zetten we in op het voorkomen van hittestress, juist op plekken waar deze doelgroepen zijn. Denk aan speelplekken en wandelroutes / bankjes rond ouderencomplexen. Daarnaast streeft de gemeente naar de volgende richtlijnen[1]:

- 3 bomen dicht bij elke woning;
- 30-40% schaduw op looproutes;
- 30% groenbedekking per wijk;
- Een voldoende grote koele plek op 300 meter afstand.

Dit noemen we de 3 – 30 – 300 regel.

[1] Deze komen onder andere voort uit onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam, en uit de 3-30-300 norm van C. Konijnendijk, en uit de eerder genoemde handreiking Groen in en om de stad.

Figuur 3: Voorbeeld van schaduw door grote bomen

De dorpscentra vragen specifieke aandacht. De ruimte is hier beperkt. We zoeken naar mogelijkheden om extra bomen toe te voegen, maar zullen daarnaast ook andere middelen moeten inzetten om hittestress tegen te gaan. Denk aan verticaal groen of waterelementen.

Wateropvang

Eén van de zichtbare gevolgen van het veranderende klimaat is dat er vaker grote buien voor komen, maar ook langere periode van droogte. Het opvangen en vasthouden van regenwater is dan ook een belangrijke functie van de openbare ruimte en het groen heeft daar een belangrijke rol bij. De geografische opbouw van de gemeente heeft hier ook invloed op: sommige delen liggen lager, hier stroomt het regenwater naartoe (bijv. Wierden Oost).

Daarom zet de gemeente in op het aanleggen van wadi's, waarin regenwater wordt vastgehouden en langzaam de bodem in kan zakken. Daarnaast wil de gemeente dat het regenwater af kan stromen in het groen, dat betekent dat groenvakken lager worden aangelegd dan de verharding.

Niet alles kan in één keer en ook niet overal is het nodig zaken aan te passen. Daarom kijken wij bij reconstructies wat daar nodig is en wat er mogelijk is op die plek. Daar waar aan wateropvang wordt gewerkt, wordt dit waar mogelijk gecombineerd met beleving en/of biodiversiteit (zie p. 9 voor een definitie). Zo kan een wadi ook ingericht worden als (natuurlijke) speelplek. Ook als het betekent dat die plek dan tijdelijk onder water staat.

Een andere manier om regenwater op te vangen is door grasbetontegels te gebruiken op parkeervakken. Dit doet de gemeente alleen daar waar voldoende ruimte is en waar het gebruik zich er voor leent.

De gemeente houdt bij de keuze voor beplanting er rekening mee dat het tegen natte en droge perioden kan.

Gezonde leefomgeving

Een goede luchtkwaliteit is een belangrijk aspect in de gezonde leefomgeving. Groen en met name grote bomen kunnen hieraan bijdragen, door het afvangen en vasthouden van CO2 en fijnstof. Daarom wil de gemeente inzetten op het behouden van grote bomen en willen we toe naar meer grote bomen (1e grootte: bomen van meer dan 15 meter hoog).

Groen kan ook allergische reacties met zich meebrengen. De gemeente is zich hiervan bewust. Alleen betekent dit niet dat we een bepaalde boom- of plantsoort helemaal niet meer toepassen. Er zijn immers veel verschillende soorten bomen, planten en grassen waar mensen allergisch voor kunnen zijn. We zorgen voor een diversiteit aan soorten, om zo grote overlast voor allergieën én ziekten en plagen in het groen te voorkomen.

De eikenprocessierups is een voorbeeld van een plaag. We bestrijden deze rond plekken waar veel mensen samen komen, bijvoorbeeld bij scholen.

Stimuleren beweging

Groen kan positief bijdragen aan het stimuleren van beweging. We zetten hier dan ook nadrukkelijk op in. Onder andere door het creëren van belevingsroutes door het groen (zie foto). Hierbij streeft de gemeente erna dat in of rond elke wijk zo'n belevingsroute aanwezig is. Dit passen we toe waar ruimte is en het gecombineerd kan worden met andere werkzaamheden.

Figuur 4: Een beweegroute door het groen

Daar waar het kan en passend is, is natuurlijk spelen de norm. Dit kan in de vorm van natuurlijke speeltoestellen (van hout), maar kan bijvoorbeeld ook door meer bosplantsoen. Kinderen kunnen hier struinen en hutten maken. Spelen en water is, zoals eerder gezegd, ook een wenselijke combinatie.

Figuur 5: Natuurlijk spelen in combinatie met waterberging

Biodiversiteit en Groenblauwe structuur

Biodiversiteit gaat over de diversiteit van leven. Groene gebieden, plekken en structuren vormen het leefgebied voor verschillende soorten dieren en planten en dragen stevig bij aan een gebalanceerd ecosysteem. Diversiteit aan soorten, verschillende hoogten en structuren zorgen voor een gezonde balans in de natuur, wat bijdraagt aan onze voedselvoorziening en plagen voorkomt.

Het openbaar groen kan zelf divers zijn, maar kan ook voorwaarden scheppen voor dieren, vogels en insecten: het kan zorgen voor voedsel, verblijfplaats, veiligheid, verbinding en variatie.

Achtergrondinformatie

In de gemeente Wierden komen diverse bijzondere soorten voor. Bijvoorbeeld orchideeën, maar ook bepaalde vogels. Met name in het buitengebied, maar ook zeker langs de randen. Groenbeheer heeft hier invloed op en kan hier aan bijdragen. De gemeente heeft geen specifieke doelsoorten benoemd.

De gemeente zorgt bewust voor meer diversiteit aan soorten, om zo bij te dragen aan een gezond ecosysteem

Tegelijk zien we met name binnen de bebouwde kom en in bepaalde wijken dat de groene inrichting vrij eenzijdig is: kort gemaaid gras met eenzelfde type bomen (zie foto). Hier is meer diversiteit mogelijk.

Figuur 6: Een plek waarin meer diversiteit mogelijk is

Uit de enquête is naar voren gekomen dat een deel van inwoners zich zorgen maakt over de afname van de biodiversiteit (zie grafiek). Een groot deel (95%!) vindt het belangrijk dat het openbaar groen bijdraagt aan de biodiversiteit. Een deel vindt daarbij wel dat het niet ten koste mag gaan van de netheid en een deel vindt dat het niet altijd en overal nodig is. De meesten vinden dat de gemeente actief moet werken aan het verhogen van de biodiversiteit.

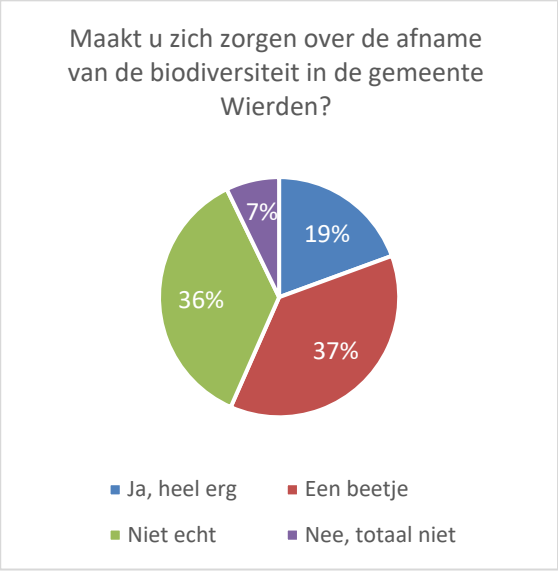

Visie en ambitie

We vinden het belangrijk om de biodiversiteit te beschermen en zo de bijbehorende ecosystemen in stand te houden. Dit draagt niet alleen bij aan de instandhouding van beschermde soorten, maar wapent ons ook beter tegen ziekten en plagen, overlast van bijvoorbeeld eikenprocessierups en invasieve

exoten[2]. De komende jaren zetten we ons in om de natuurwaarden te behouden en te versterken, onder andere door in te zetten op verschillende soorten groen, gelaagdheid en een groen-blauwe structuur.

Ambitie			
Het openbaar groen draagt bij aan de biodiversiteit.			
Doelstellingen			
Het groen zelf is divers.		Groen zorgt voor positieve bijdrage aan de biodiversiteit.	
Speerpunten			
Verschillen de soorten	Gelaagd-heid	Groen-blauwe structuur	Basisvoor waarden

Uitwerking van de speerpunten

Verschillende soorten

De gemeente wil meer verschillende soorten bomen, beplanting en grassen/kruiden. Dit draagt bij aan een gezond ecosysteem, vermindert de kans op ziekten en plagen en draagt ook bij aan een afwisselend beeld.

De gemeente geeft de voorkeur aan inheemse beplanting (zie kader). Dit is echter niet altijd nodig en wenselijk: hoe meer naar het buitengebied, hoe wenselijker.

In Wierden zijn verschillende soorten bomen de norm; lanen met één soort bomen worden alleen toegepast vanuit cultuurhistorisch of stedenbouwkundig oogpunt. Bij reconstructies en het vervangen van bomen houden we hier rekening mee.

De gemeente streeft naar meer bosplantsoen. Hiervoor is wel voldoende ruimte nodig.

[2] invasieve exoten zijn soorten die hier van nature niet thuishoren en voor schade en/of overlast zorgen.

Wat is inheemse beplanting?

Een soort is inheems als deze hier van nature voorkomt. Een uitheemse soort (exoot) komt van nature niet in Nederland voor. Soms kunnen uitheemse soorten verwilderen of zelfs inburgeren. Een ingeburgerde soort is van oorsprong een uitheemse soort die zich in Nederland heeft gevestigd en zich al minstens drie generaties lang spontaan in de natuur heeft weten te handhaven. Veel Nederlandse floristen (bijvoorbeeld Stichting FLORON) beschouwen ingeburgerde soorten als inheems.

Momenteel is er in de gemeente vaak sprake van kort gemaaid gras (gazon). Hier is meer diversiteit in mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van ruw gras of bloemenweiden. Daarbij kijken we in eerste instantie naar grotere stukken (>100m2). Dit vanwege de schaal die nodig is voor het beheer, maar ook vanwege de uitstraling en het gebruik. Langs wegen / paden wordt daarbij altijd een 1e meter kort gemaaid vanwege de veiligheid. Een meer natuurlijke uitstraling van het gras past eerder bij de randen en grotere parken dan in de centra.

Gelaagdheid

Een gelaagde opbouw van het groen draagt ook bij aan meer diversiteit. Dit kan bestaan uit gras, zoom, mantel en kern (zie afbeelding). Momenteel mist vaak de zoom (vaak een kruidenlaag). Daar waar voldoende ruimte is, wil de gemeente dit toevoegen.

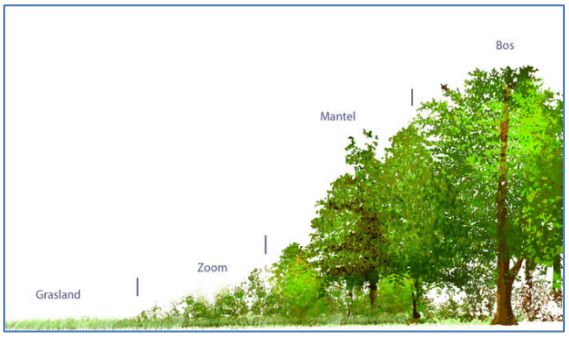

Figuur 7 Zoom-mantel-kern opbouw (bron: Ecopedia)

Er zijn grofweg twee soorten oevers: niet-natuurlijk (met een beschoeiing) en natuurlijk (zonder beschoeiing). Natuurlijke oevers hebben de voorkeur. Soms is het niet mogelijk een echte natuurlijke oever te creëren. Dan kan het gefaseerd maaien van het riet ook al bijdragen aan meer diversiteit. Kanttekening hierbij is dat het water- en oeverbeheer grotendeels bij het waterschap ligt.

Groenblauwe structuur

De groenblauwe structuur heeft een belangrijk rol voor de biodiversiteit. We zien daar de grootste kansen om bij te dragen aan de biodiversiteit. Daarom zet de gemeente met name in die structuur in op meer natuurlijke inrichting en beheer. Dit combineren we met gebruik en beleving, bijvoorbeeld in de vorm van fietsen, wandelen en recreatie. Het toegankelijk en aantrekkelijk maken van deze gebieden draagt bij aan de betrokkenheid tussen mens en natuur. Uiteraard moeten we daarbij wel rekening houden met het niet storen van beschermde soorten.

Basisvoorwaarden

De gemeente neemt biodiversiteit standaard meer bij inrichting en beheer. Afhankelijk van de plek en situatie wordt hierin een afweging gemaakt. Hierbij is het wettelijk ook verplicht (van Omgevingswet, eerder vanuit Wet natuurbescherming) om te voldoen aan de zorgplicht voor de natuur en om beschermde soorten niet te verstoren of schade aan te brengen. Een manier om dit te borgen is door te werken met de Gedragscode Soortenbescherming gemeenten. Dit vraagt ook om voldoende kennis bij de medewerkers, maar ook om communicatie richting andere betrokkenen en bewoners.

Identiteit en Uitstraling

Groen is onmisbaar voor de uitstraling van een prettig leefklimaat. Ook is het een belangrijke drager voor de identiteit van de gemeente en maakt het onze historie zichtbaar. Het groen in de gemeente vertelt wat over wie we zijn. We hebben bijvoorbeeld bomen die een verhaal vertellen over onze geschiedenis of die plekken herkenbaar maken.

In de inrichting is groen de 'stoffering' die voor een groot deel de uitstraling van de leefomgeving bepaalt. Die uitstraling hangt af van de hoeveelheid, diversiteit, herkenbaarheid en de kwaliteit van het groen. Voor de kwaliteit is het van belang welke soorten waar staan. Bomen en heesters die niet op de juiste plek staan, kunnen zich niet goed ontwikkelen. In dat geval dragen ze dus ook minder bij aan de uitstraling.

Achtergrondinformatie

De verschillende kernen en wijken hebben een andere historie en kenmerken. Wierden heeft vrij veel groen binnen de bebouwde kom en langs de randen; Enter heeft minder openbaar groen in de wijken, maar wel snelle toegang tot het groene buitengebied. Ook per wijk zijn er verschillen; de stedenbouwkundige opzet van een wijk bepaalt hoe het groen eruit ziet en welke kansen er zijn. Daarbij is een duidelijke relatie met de ontstaansperiode van een wijk.

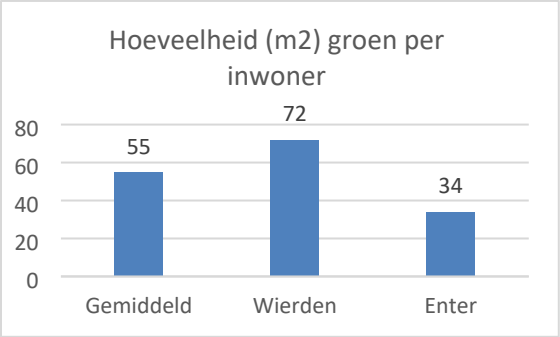

Visie en ambitie

De gemeente wil dat het groen meer bijdraagt aan de identiteit en gewenste uitstraling van de leefomgeving. Er mogen daarbij ook verschillen te zien zijn. Er zijn immers ook verschillen tussen de kernen en de wijken.

We willen dat het groen meer divers wordt, met meer kleur en fleur. Het groen en water sluiten aan bij de historische en stedenbouwkundige kenmerken. Ook geeft groen een accent aan bepaalde plekken in de gemeente, zoals de centra en invalswegen.

Planten en bomen krijgen de kans zich te ontwikkelen, doordat ze op de juiste plek staan. Bij de soortkeuze en plaatsing houden we rekening met de identiteit en uitstraling van de plek en kijken we ook goed naar de functie van de plek.

Ambitie			
Het openbaar groen past bij de identiteit en de gewenste uitstraling.			
Doelstellingen			
Het groene karakter van Wierden behouden		Het groen past bij de gewenste uitstraling	
Speerpunten			
Groen behoud- en en versterk-en	Identiteit is zichtbaar	Extra uitstraling op accentpunten	Functie bepaalt uitstraling

Uitwerking van de speerpunten

Groen behouden en versterken

De stedenbouwkundige structuur van de gemeente bepaalt voor een groot deel de inrichting en de ruimte voor openbaar groen. We zien dat dit in sommige wijken leidt tot kleine stukjes groen, met eigenlijk weinig meerwaarde. Toch willen we deze stukken

graag behouden en waar mogelijk versterken. Bij reconstructies en bij nieuwe aanleg streven we echter naar grotere aaneengesloten groengebieden.

Identiteit is zichtbaar in het groen

De kernen Wierden en Enter hebben zo hun verschillen. Zo is Enter bekend om de klompen industrie en hier hoort de Populier nadrukkelijk bij. De gemeente houdt met deze verschillen rekening bij keuzes voor de inrichting. Ook mogen wijken er verschillend uitzien; bewoners, de historie en het gebruik hebben hier invloed op.

Extra uitstraling op accentpunten

Het groen hoeft er niet overal hetzelfde uit te zien; sterker nog, we streven naar meer diversiteit. Daarbij krijgen de accentpunten – de centra, de invalswegen inclusief de rotondes, een andere inrichting. Dit richten we meer op een hoogwaardige uitstraling, denk aan sierplantsoen en vaste planten. Hier hoort dan ook een hoger onderhoudsniveau bij.

Langs de invalswegen past een stevige bomenstructuur, het liefst met grote bomen (1e grootte). Daarbij kan ook bloemrijk gras een mooie aanvulling zijn.

Functie bepaalt uitstraling

Openbaar groen kan verschillende functies hebben, denk aan spelen, waterberging, berm, hondenuitlaten, etc. De belevingswaarde van het groen wil de gemeente aansluiten op de functionaliteit. Dat wil zeggen dat een wadi in de basis bedoelt is voor waterberging, maar daarnaast ruimte geeft voor spelen en een mooie uitstraling.

Figuur 8: Bijzondere uitstraling op de historische begraafplaats

Sociaal en Samen

Het groen is van en voor iedereen die woont en leeft in onze gemeente. Openbaar groen kan bovendien bijdragen aan maatschappelijke doelen, zoals het verbeteren van de sociale samenhang en het stimuleren van ontmoeting. Groen is uitermate geschikt om samen aan de slag te gaan in de eigen leefomgeving. Behalve de openbare ruimte, bieden particuliere tuinen of andere privéterreinen ook kansen voor het vergroten van de klimaatbestendigheid en diversiteit van onze leefomgeving.

Het thema 'Sociaal en Samen' is verbindend: alles komt tot stand als gevolg van zorgvuldige communicatie, samenwerking, afstemming en kennisoverdracht. Denk aan goede communicatie en educatie over de waarde van groen en de werkzaamheden die daarbij horen. Ook duidelijke afspraken over de mogelijkheden van participatie zijn belangrijk.

Achtergrondinformatie

Er zijn mooie voorbeelden van sociaal en samen in het groen te vinden in Wierden. Zo is er de generatietuin, is er een hondenspeeltuin in beheer van bewoners en zijn er verschillende kleinere stukken groen in zelfbeheer.

Er is onderzoek gedaan naar 'right-to-challenge', in goed Nederlands 'uitdaagrecht': hiermee kunnen inwoners e.a. taken van overheden overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Uit dit onderzoek kwamen groen en reiniging naar voren als meest kansrijke gebieden om hiermee aan de slag te gaan.

Uit de enquête komt naar voren dat zo'n 20% actief mee wil werken aan het onderhoud van het openbaar groen om het er mooie uit te laten zien. Dit aantal is sinds 2017 ongeveer gelijk gebleven (zie de grafieken)

Figuur 9: Reactie op de vraag: "Ik ben bereid actief mee te werken in het openbaar groen voor een betere/verhoogde kwaliteit" – enquêtes 2017 en 2024

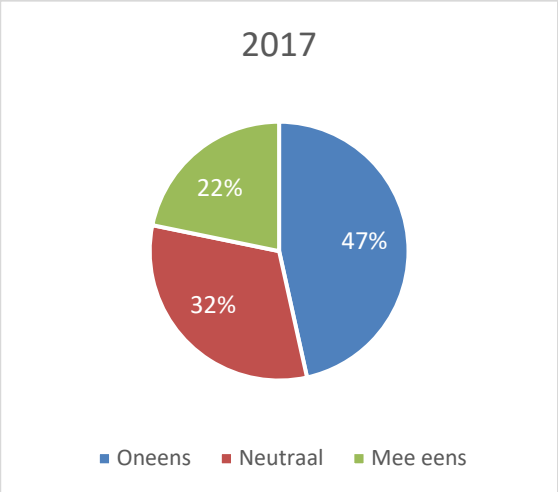

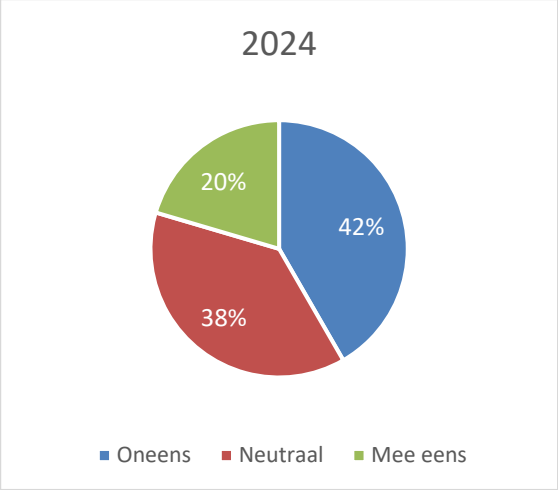

Visie en ambitie

De komende jaren willen we de samenwerking met onze inwoners versterken door communicatie, educatie en participatie. We willen dat inwoners, organisaties en bedrijven de mogelijkheid hebben en zich uitgenodigd voelen om invloed uit te oefenen op hun leefomgeving. De gemeente staat zeer open voor initiatieven van bewoners in de openbare ruimte en speelt hierin graag een faciliterende rol. Ons uitgangspunt voor initiatieven in het groen is 'ja mits' in plaats van 'nee tenzij'. De gemeente zoekt actief de samenwerking met bewoners en groenorganisaties, om zo samen te kunnen bepalen hoe we de diversiteit en uitstraling kunnen verbeteren en ook op kleinere schaal resultaten kunnen behalen.

Voor bewoners moet altijd duidelijk zijn welke grote werkzaamheden waar plaatsvinden en vooral waarom. Het informeren en betrekken van bewoners bij wat er gebeurt met het groen in de wijken, zorgt voor meer begrip en tevredenheid. Ook als het gaat om een natuurlijker en duurzamer beheer, en om keuzes die worden gemaakt in relatie tot aanwezige bomen.

De groene openbare ruimte nodigt uit tot ontmoeting en initiatief, bijvoorbeeld in de vorm van een generatietuin. Daarnaast zijn bewoners zich meer bewust van hun invloed op de biodiversiteit en klimaatbestendigheid van de openbare ruimte en manieren waarop zij die concreet kunnen inzetten in de eigen buitenruimte.

De ambitie gericht op 'Sociaal en Samen' vragen om nadrukkelijke borging in het proces bij de voorbereiding en realisatie van projecten, maar ook in wijkparticipatie en de bijbehorende communicatie. Dit vraagt om een andere uitwerking en implementatie in bestaande processen en optimalisatie van (digitale) communicatiemiddelen.

Ambitie			
Het openbaar groen is van en voor de inwoners van Wierden.			
Doelstellingen			
Het groen maakt het mogelijk elkaar te ontmoeten		Het is mogelijk samen te werken aan het groen	
Speerpunten			
Ontmoet- en in het groen	Verbinding- en door het groen	Zelfbeheer	Inwoners betrekken

Uitwerking van de speerpunten

Ontmoeten in het groen

Grotere groengebieden lenen zich er bij uitstek voor om elkaar te ontmoeten. Dit gebeurt ook al veel. De gemeente wil dit graag verder versterken. Als inwoners vragen om bijvoorbeeld een picknickbank, werkt de gemeente daar aan (onder voorwaarden) mee. De gemeente maakt ook zelf banken van vrijkomende boomstammen.

In het beheer en de inrichting houdt de gemeente ook rekening met de mogelijkheden tot ontmoeting, denk aan toegankelijkheid en het zorgen voor (een gevoel van) veiligheid.

Verbindingen door het groen

De speelplekken, parken en andere groene plekken krijgen nog meer waarde, als deze onderling en met de wijken zijn verbonden. Bij voorkeur liggen deze verbindingen zelf ook in het groen. De belevingsroutes spelen hierin een belangrijke rol.

Zelfbeheer

Initiatieven vanuit inwoners ondersteunt de gemeente graag. Het is het mooist als het initiatief breed gedragen is, want dat maakt een initiatief minder kwetsbaar. Er worden alleen overeenkomsten gesloten voor grotere initiatieven. De gemeente wil het namelijk zo laagdrempelig houden.

De kwaliteit van het groen moet wel geborgd worden; de gemeente is en blijft ook verantwoordelijk voor de veiligheid. Bomen blijven daarom in principe in beheer van de gemeente (uitzonderingen hierop moeten goed worden vastgelegd). Ook kijkt de gemeente of een initiatief terug te draaien is.

De gemeente heeft veel waardering voor inwoners die actief zijn in het groen en wil dit (meer dan in het verleden) laten blijken.

Inwoners betrekken

Communicatie over groen is een belangrijke voorwaarden voor een grotere betrokkenheid van inwoners: Bij herinrichtingen communiceren we proactief en halen input op bij omwonenden. Daarnaast communiceren we actief over werkzaamheden in het groen en informeren over het hoe en waarom.

Figuur 10 De Hondenspeeltuin in Wierden: een mooi voorbeeld van zelfbeheer

Er zijn verschillende mogelijkheden voor bewoners om zelf aan de slag te gaan met vergroening. Als gemeente willen we dit actief stimuleren, bijvoorbeeld door subsidiemogelijkheden te bieden en het mogelijk maken om een geveltuin aan te leggen.

Geveltuintje in Wierden

4 Specifiek beleid

Behoud van bomen

Grote bomen zijn dé dragers van de openbare ruimte. Ze zijn essentieel voor verkoeling, biodiversiteit en beleving. Het behoud van grote bomen is belangrijk en moeten bomen beschermd worden. Voor bomen die niet onder de openbare ruimte vallen (oftewel particuliere bomen) is het vergunningenstelsel van toepassing. Binnen de openbare ruimte mag in veel gevallen de gemeente een eigen afweging maken. Daarbij gelden de principes van het geldende en toekomstige kapbeleid en daarboven op een extra verplichting om een zeer zorgvuldige afweging te maken. Hierbij geldt het principe nee – tenzij.

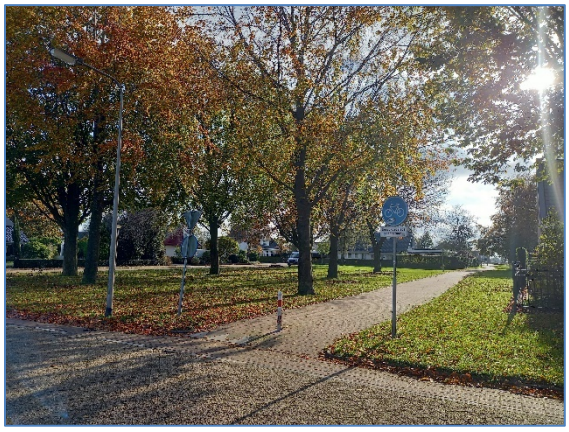

Figuur 111: Grote bomen zijn belangrijk voor de uitstraling

Het economisch en maatschappelijk belang van de realisatie van bedrijven en woningen kan ondergeschikt zijn aan het belang van de boom. De kap van bomen is alleen mogen als er ruimte is of wordt gevonden om kwalitatief en kwantitatief te compenseren op een gelijkwaardige locatie. In de praktijk betekent dit dat er door een ontwikkelaar (dit kan ook de gemeente zelf zijn) een alternatieve locatie beschikbaar moet zijn voor compensatie.

Honden(uitlaat)beleid

De openbare ruimte wordt ook gebruikt om de hond uit te laten. Wij faciliteren het uitlaten door het plaatsen van afvalbakken in de openbare ruimte. Daarnaast zijn er uitlaatroutes en -veldjes ingericht door de gemeente. Middels participatie zijn er ook hondenspeelplaatsen mogelijk. Buiten de begrenzing van honden- losloopgebieden en speelplaatsen moet de hond aangelijnd zijn. In de openbare ruimte moeten de hondeneigenaren zelf zorgen dat de uitwerpselen verwijderd worden.

5. Randvoorwaarden

Sturen op de leefomgeving

Groen is onderdeel van de leefomgeving. Het beeld hiervan wordt bepaald door drie factoren, namelijk het beheer, de inrichting en het gebruik (BIG) van de omgeving. Het beleid, de organisatie of de inzet van middelen (BOM) zijn van grote invloed op het beeld van de leefomgeving. Deze onderdelen zijn ook de instrumenten om te sturen. Onderstaande figuur geeft dit proces en de relatie tussen BIG en BOM weer.

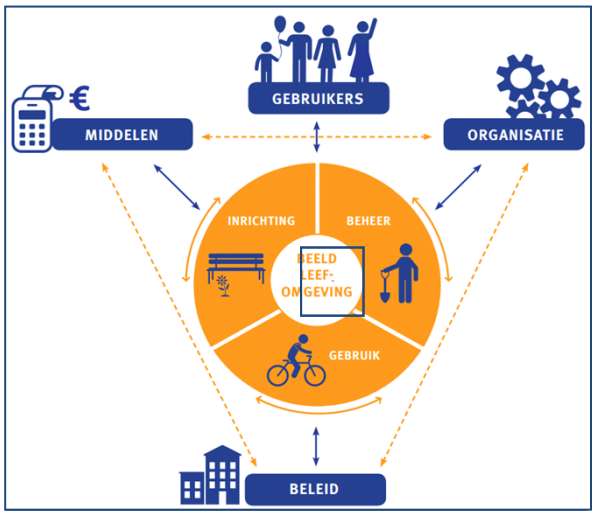

Figuur 12: BIG-BOM relatie

Beleid

De Groenvisie zal onderdeel uitmaken van de **Omgevingsvisie**. In het **Omgevingsplan** komt het verschillende beleid samen en wordt vervolgens verder uitgewerkt.

Organisatie

Nieuwe openbare ruimte moet voor de lange termijn beheerd en onderhouden worden, daarom is het van belang dat groenbeheer vroegtijdig aan tafel zit bij **projecten** vanuit bijv. wegen of riolering.

Ook is het van belang dat bij **ruimtelijke ontwikkelingen** groen volwaardig meepraat en het belang van groen meegewogen wordt.

Projecten en plannen worden **getoetst** aan de Groenvisie. De groenbeheerder heeft hierin een adviserende rol. Deze toets vindt plaats op het voorlopig en definitief ontwerp.

De Groenvisie is de basis voor een **Uitvoeringsprogramma**. Daarin wordt gerichter aangegeven wat er binnen de komende jaren gedaan gaat worden om bij te dragen aan de visie. Als startpunt daarvoor zijn **Kansenkaarten** gemaakt (zie externe bijlage 2): per kern is aangegeven waar kansen liggen om bij te dragen aan de pijlers uit deze visie.

Communicatie en participatie rondom groen wordt verder geprofessionaliseerd. Per project / situatie wordt gekeken welke vorm van participatie passend is: van meedoen (waar ook right-to-challenge onder valt) tot meedenken en meeweten.

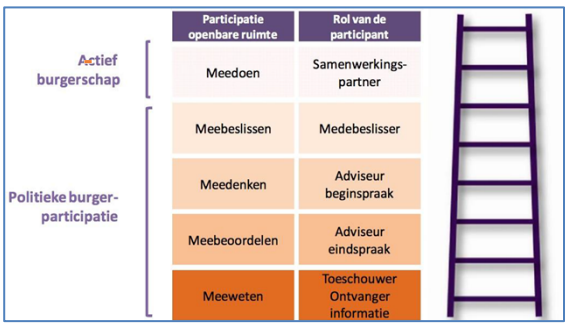

	Participatie openbare ruimte	Rol van de participant
Actief burgerschap	Meedoen	Samenwerkings-partner
Politieke burger-participatie	Meebeslissen	Medebeslisser
	Meedenken	Adviseur beginspraak
	Meebeoordelen	Adviseur eindspraak
	Meeweten	Toeschouwer Ontvanger informatie

Figuur 13 Participatieladder (PublicSpaceinfo.nl)

De ambities rond groen zijn hoog en ook de waarden waar het groen aan moet bijdragen zijn verbreed. Dit vraagt veel van de medewerkers en de aannemers die werken in en aan het groen. Goede **opleiding** en scholing is daarbij nodig. Denk bijvoorbeeld aan kennis over soorten en natuurbescherming. Het meer integraal denken en werken vraagt om andere competenties.

Het werk in het groen biedt kansen voor de inzet van **mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt**.

Bijlagen

Bijlage 1 Beleidskaders

Toekomstvisie Wierden (2022)

Dorpsleven met een 'groene' stip op de horizon. Speerpunten:

Pijler 1: Samen gezond en veilig wonen, werken en leven

Pijler 2: In een mooie, groene en duurzame omgeving

Pijler 3: Nieuwe kansen voor de lokale economie

Pijler 4: Samen aan de slag! Doet u mee?

Dit is de basis voor de verdere uitwerking van de groenvisie.

Relevante uitgangspunten per pijler:

Pijler 1:

- Bij iedere ontwikkeling van de leefomgeving creëren we ruimte voor groen, water en biodiversiteit.
- Met een openbare ruimte die schaduwrijk is, hittestress voorkomt en uitdaagt om te ontmoeten en bewegen.
- De gemeente zorgt voor meer speelvoorzieningen (kleine voetbal arena's en speeltuinen) voor kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar.

Pijler 2:

- Vergroenen van onze kernen
- Omdat we kiezen voor een groen profiel, kiezen we ook voor een ruime en groene opzet van nieuwe woongebieden, de bedrijventerreinen, de centra van de kernen en een groene inpassing van infrastructuur. We combineren dit met de realisatie van de klimaatdoelen.
- We ondersteunen ook initiatieven van inwoners die hun woon- en leefomgeving willen vergroenen.
- Uitgangspunten voor wonen, bedrijventerreinen, centra en langs infrastructuur.
    - Wonen: voorkeur naar inbreiding, maar uitbreiding is onvermijdelijk
    - Bedrijventerreinen: ruimte voor groen creëren, inpassing in landschap
    - Centra: meer groen, open plekken liever niet volbouwen, verblijfsplekken toevoegen of parkachtige inrichting
    - Groen langs infrastructuur: entrees vergroenen, verbindingswegen meer groen, toegangswegen ook
- We richten de openbare ruimte groen in en maken deze beter toegankelijk voor ouderen en mensen met een beperking. Zodat ze gezond en veilig bij de zorgvoorzieningen, de winkels of het kulturhus kunnen komen.

Pijler 3:

- Aantrekkelijk centrum

Pijler 4:

- Vraaggerichte gemeente
- De gemeente neemt verantwoordelijkheid en initiatief in zaken die van algemeen belang zijn. Dat betekent dat ze in haar keuzes altijd een samenhangende afweging maakt en hierbij:
    - Deze toekomstvisie als toetsingskader hanteert;

- De kernwaarden van de gemeente met trots uitdraagt en beschermt;
- Geen verantwoordelijkheden afschuift;
- Geen problemen doorschuift naar volgende generaties;
- Kwaliteit boven kwantiteit stelt;
- De voorkeur geeft aan meervoudig gebruik van schaarse ruimte;
- Opgaven integraal benadert;
- Kaders stelt waar dat nodig is;
- Een vangnet blijft voor de kwetsbaren.

Omgevingsvisie i.o.

Wordt opgesteld op basis van Toekomstvisie.

Groenbeleid wordt onderdeel van de Omgevingsvisie.

Programma klimaatadaptatie Wierden (2022-2028)

Vijf pijlers:

1. Gezond en groen wonen
2. Robuuste vitale infra en objecten
3. Ontwikkelingen klimaatbestendig
4. Betrokken en actieve mensen
5. Adaptief landelijk gebied

Per pijler zijn opgaven benoemd. Ook zijn de opgaven op kaart gezet. En er is een uitvoeringsagenda opgesteld. Hierin zitten ook maatregelen die te maken hebben met groen: daar is ook budget voor.

Visie sport en bewegen

De opzet van deze visie is als voorbeeld gebruikt voor de Groenvisie. Inhoudelijk: we sluiten aan bij de doelstelling dat de openbare ruimte uitnodigt om te sporten en te bewegen.

Maatschappelijke agenda Wierden (2022-2026)

De missie: een gezonde, veilige, sociale en inclusieve gemeente waar alle inwoners de ruimte hebben om mee te doen. Gezondere keuzes makkelijker maken door onder andere “een groene gezonde omgeving”.

Lokale woonagenda (2022-2026)

De volgende vier woonthema’s staan centraal in onze Lokale Woonagenda:

1. Betaalbaarheid en beschikbaarheid
2. Wonen en zorg
3. Toekomstbestendigheid
4. Leefbaarheid

De gemeente Wierden is op basis van onderzoek in regio Twente getypeerd als een groen-stedelijk en dorps woonmilieu.

“Groene en klimaat adaptieve leefomgeving: Een groene leefomgeving creëert prettige omstandigheden om in te bewegen en elkaar te ontmoeten. Daarnaast kan een groene leefomgeving positief bijdragen aan de gezondheid. Een leefomgeving die zowel groen als klimaat adaptief is beperkt ook negatieve gevolgen van klimaatverandering, zoals wateroverlast. We werken aan een groene leefomgeving die klimaat adaptief is en positief bijdraagt aan de gezondheid van onze inwoners.”

Centrumvisies (2021)

Voor zowel centrum van Wierden als Enter zijn visies opgesteld.

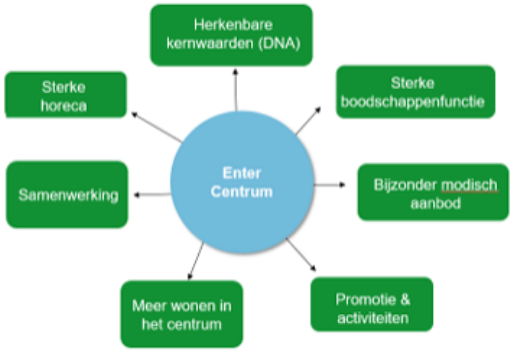

Motie Klimaatadaptatie bomen in de dorpskernen (2022)

Oproep vanuit de raad om aan de slag te gaan met meer bomen / groen om hittestress tegen te gaan.

Integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR) (2019-2024)

Het IBOR geeft kader voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Is met name gericht op het gewenste kwaliteitsniveau van het onderhoud. Er is een koppeling gelegd maatschappelijke opgaven. Er is gekozen voor het scenario 'Schoon en veilig'. Dit houdt in: gemiddeld B niveau, iets hoger op accentplekken, begraafplaatsen en centra. Het IBOR wordt in 2025 vernieuwd.

Mobiliteitsplan (2021-2030)

Ambitie: bereikbaar, leefbaar en veilig Wierden. Doel is onder andere om binnen naar 30 km per uur te gaan. Dit vraagt ook om een andere inrichting en biedt kansen voor meer groen.

Speelplaatsenbeleidsplan (2023)

Bewegen, ontmoeten, spelen en sporten krijgen meer aandacht bij inrichting openbare ruimte. Ook meer aandacht voor routes. Mogelijkheden adoptie. Duidelijke koppeling met groen.

Right to Challenge (2023)

Er zijn verschillende ontwikkelingen gaande in Nederland die maken dat dit het juiste moment is om Right to Challenge (RtC) voor de gemeente Wierden te concretiseren. RtC kan een toekomstbestendige aanpak vormen waarbij een open en samenwerkende overheid, een betrokken samenleving én een schone gemeente Wierden hand in hand gaan. RtC heeft ook de potentie om op termijn een nog bredere focus te krijgen dan zwerfafval, zoals groenonderhoud en adoptie, onderhoud van voorzieningen etc. Het is hierbij van belang om klein te beginnen en te zorgen voor de juiste omstandigheden om groot te kunnen eindigen.

Mogelijke projecten die zijn genoemd:

- Zwerfafvalaanpak
- Hondentuin
- Generatietuinen
- Historische begraafplaats

Bijlage 2 Kansenkaarten

Externe bijlage